

Krav til sosial bærekraft i norsk fiskerinæring

FOTO: OLE AASHEIM © NOFIMA

Krav til sosial bærekraft

Historier om svært dårlige arbeidsforhold for fiskere, spesielt i Sørøst-Asia og Storbritannia, har aktualisert temaet sosial bærekraft. Arbeidstaker-, menneskeretts- og miljøorganisasjoner er aktive pådrivere for å få på plass en form for dokumentasjon av sosial bærekraft. Store kunder, spesielt i Storbritannia, stiller i stadig større grad krav til sine leverandører om dokumentasjon av forhold knyttet til lønn, helse, miljø og sikkerhet, samt fravær av tvangs- og barnarbeid i hele verdikjeden.

FOTO: FRANK GREGERSEN, NOFIMA

FHF-prosjektet «SocSus» har som hovedmål å vise hvordan sosial bærekraft blir ivaretatt i norsk fangstbasert fiskerinæring. Prosjektet skal kartlegge dagens situasjon i Norge med hensyn på sosial bærekraft. Internasjonale kundekrav skal kartlegges. Hele næringen, inkludert arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner i industrien og flåte, samt kontrollmyndigheter blir invitert til to arbeidsmøter for å sikre relevansen av dokumentet. En risikoanalyse skal gjennomføres for å identifisere ledd der risikoen for brudd i lov- og regelverk er størst, og hvordan brudd skal kommuniseres, håndteres og sanksjoneres. Dokumentet som blir utarbeidet vil vise trinnene i verdikjeden for norsk fangstbasert fiskerinæring, beskrive næringsstrukturen, den vil beskrive nasjonalt lov- og regelverk relatert til sosial bærekraft, og den vil beskrive hvilke kontrollsystemer og sanksjonsmuligheter som finnes.

Standarder/Sertifiseringsordninger

Et forprosjekt kartla og beskrev relevante internasjonale standarder/sertifiseringsprogrammer som inkluderer sosial bærekraft, og vurderte kriteriene mot norsk lov- og regelverk. Mange av standardene som inkluderer sosial bærekraft baserer kravene på ILO konvensjoner.

International
Labour
Organization

Norsk lov- og avtaleverk

Den norske arbeidslivsmodellen gjør virksomhetene ansvarlige for å ivareta viktige oppgaver som arbeidstakerrettigheter, inkludert helse, miljø og sikkerhet (HMS). De omfattende reguleringene er basert både på lov og tariffavtaler. Lov- og avtaleverket er utviklet siden begynnelsen av det forrige århundret, og det har skjedd en gradvis harmonisering av lovgivning på land og hav innen fiskerinæring.

Gjennom EØS-avtalen (trådte i kraft i 1994) er Norge også forpliktet til å implementere EUs direktiver og avtalereguleringer på arbeidslivets område. Hovedregelen er at EU fastsetter minimumsregler og at det enkelte land kan velge å ha strengere regelverk. Sentralt for fiskerinæringen er ILO-konvensjon 188 om arbeidsvilkår i fiskerisektoren som ble vedtatt i 2007 og trådte i kraft 16. november 2017.

FOTO: STEIN HARRIS OLSEN, NOFIMA

Tema	Lov
Forbud mot tvangsarbeid	Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven). LOV-1999-05-21-30
Forbud mot barnearbeid	Arbeidsmiljøloven (§11-1) Skipssikkerhetsloven (§ 18) Forskrift 25. april 2002 nr. 423 om arbeid og utplassering av ungdom på norske skip
Helse, sikkerhet og arbeidsmiljø	Arbeidsmiljøloven (§1-1) Skipsarbeidsloven (LOV2013-06-21-102) Skipssikkerhetsloven (§17, 21 og 22) Forskrift om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for de som har sitt arbeid om bord på skip (FOR-2005-01-01-8) Forskrift 5. juni 2014 nr. 805 om helseundersøkelse av arbeidstakere på norske skip og flyttbare innretninger Forskrift 9. mars 2001 nr. 439 om skipsmedisin
Opplæring	Arbeidsmiljøloven (§3-5) Skipssikkerhetsloven (§§ 16, 21 og 22) Forskrift om sikkerhetsopplæring for fiskere (§3, FOR-1989-02-10-88) Forskrift 22. desember 2011 nr. 1523 om kvalifikasjoner og sertifikater for sjøfolk Forskrift 1. januar 2005 nr. 8 om arbeidsmiljø, sikkerhet og helse for de som har sitt arbeid om bord på skip Forskrift 25. april 2002 nr. 423 om arbeid og utplassering av ungdom på norske skip
Arbeidstid og hviletid	Arbeidsmiljøloven (kap. 10: §§10-1 – 10-13) Forskrift om arbeids- og hviletid på fiske- og fangstfartøy (FOR-2017-11-10-1758)

Tema	Lov
Lønn og pensjon	<p>Lønn er i hovedsak et ansvar for partene i arbeidslivet i det norske systemet.</p> <p>For fiskeindustrien på land er det innført en allmenngjort tariffavtale, fra 1. februar 2015.</p> <p>Fiskerne får i hovedsak betalt i form av lott (andel av fangst), men det er også bred tariffdekning i fiskeflåten.</p> <p>Skipsarbeidsloven (fastlønn)</p> <p>Forskrift 19. august 2013 nr. 1000 om arbeidsavtale og lønnsoppgave mv.</p> <p>Lov om pensjon for fiskere</p>
Arbeidsavtaler og tilknytningsform	<p>Arbeidsmiljøloven (§14-6, §14-9, §14-12)</p> <p>Skipsarbeidsloven (§ 3-1)</p> <p>Forskrift 19. august 2013 nr. 1000 om arbeidsavtale og lønnsoppgave mv. (FOR-2013-08-19-1000)</p>
Medbestemmelse	<p>Arbeidsmiljøloven (§14-6, §14-9, §14-12)</p> <p>Skipsarbeidsloven (§ 3-1)</p> <p>Forskrift 19. august 2013 nr. 1000 om arbeidsavtale og lønnsoppgave mv. (FOR-2013-08-19-1000)</p>
Oppfølging og ansvar	<p>Arbeidsmiljøloven (§ 2-1, § 2-3); kap. 6</p> <p>Skipsarbeidsloven (§ 2-2 (1) og § 2-4 (1))</p> <p>Skipssikkerhetsloven (§ 6, 7 og 8)</p>
Sanksjoner	<p>Arbeidsmiljøloven</p> <p>Skipsarbeidsloven kapittel 12</p> <p>Skipssikkerhetsloven kapittel 8 til 10</p>

Kundekrav

Prosjekt SocSus vil kartlegge hvilke krav markedene for hvitfisk stiller til sosial bærekraft. Forprosjektet resulterte i følgende foreløpige innspill fra kundene:

Det er viktig at en sertifisering eller dokumentasjonsordning er basert på enighet i alle deler av næringen og en grundig risikovurdering som kartlegger sannsynligheten for brudd på lovverk eller standard, inkludert sanksjonsmuligheter ved brudd på disse.

Foreløpig kartlagte kundekrav er at en ordning:

- Må omfatte mer enn fravær av barnearbeid og slaveri
- Må ha full åpenhet
- Ikke må omfatte en ny forbrukerlogo
- Må ha full sporbarhet
- Bør ha et prinsipp om «chain of custody», det vil si at den omfatter dokumentasjonskrav for hele verdikjeden
- Bør baseres på en egenkontroll da kontroll av fartøy på havet ikke er gjennomførbart

FOTO: FRANK GREGERSEN, NOFIMA

Veien videre

De fleste vil være enige i at norske arbeidsforhold er gode, og er i hovedsak fullt kompatible med de standardene som er omtalt. Likevel er det grunn til å påpeke at internasjonale kunder trolig trenger en forenklet, systematisk og troverdig dokumentasjon om norske vilkår.

Første arbeidsmøte i prosjektet er gjennomført med bred deltakelse fra alle nivåer i næringen.

Vi ønsker tilbakemeldinger fra aktører i alle nivåer i verdikjeden for villfanget fisk omkring dokumentasjon av sosial bærekraft i norsk fangstbasert næring, blant annet på:

- Hvor omfattende bør et slikt dokument være?
- Hvordan kan man sørge for at legitimiteten til ordningen er sterk nok?
- Hvilke forhold er spesielt utfordrende?
- Hva må være på plass for at dette skal være akseptabelt for kundene?

Innspill og kommentarer kan sendes til:
Prosjektleder Bjørg Helen Nøstvold, Nofima,
e-post: bjorg.nostvold@nofima.no
Mobil: +47 776 29 041

FOTO: ANNE-MAY JOHANSEN, NOFIMA

RAPPORTEN:

Denne brosjyren er bygger på et forprosjekt «Krav til sosial bærekraft i norsk fangstbasert fiskerinæring».

Link for nedlasting: www.nofima.no/publikasjoner

Kontakt: Prosjektleder Bjørg Helen Nøstvold, Nofima,
bjorg.nostvold@nofima.no,
mobil 905 34 990

Finansiert av:

PROSJEKTGRUPPE:

Bjørg Helen
Nøstvold
FORSKER
Nofima

Pirjo Honkanen
FORSKNINGSSJEF
Nofima

Anne Mette
Ødegård
FORSKER
Fafo

James A. Young
PROFESSOR EMERITUS
University of Stirling

Kontakter i FHF:

Berit Anna Hanssen
FAGSJEF